

Reboot #1

Lezen wij de werkelijkheid nog adequaat?

Taco Noorman

27 oktober 2008

Deze tekst is door Taco Noorman uitgesproken op 27 oktober 2008 in het kader van Reboot.

Eén van de meest wijze spreuken van Erasmus heeft alles te maken met de plek waar we hier staan; ik bedoel die woorden van hem: “Je kunt beter aan je eigen karakter werken dan aan je standbeeld.” Al spoedig na zijn dood is het er toch van gekomen: beelden eerst van hout, en toen steen, en tenslotte dus dit oudste bronzen beeld in Nederland.

Erasmus zelf twijfelde over het nut van een beeld, en toen het er kwam was het bepaald niet onomstreden. De meeste Rotterdamse predikanten uit het begin van de 17de eeuw, dus nog in de tijd van wat vroeger de tachtigjarige oorlog heette en tegenwoordig als ‘de opstand’ wordt aangeduid, verzetten zich heftig tegen een beeld voor een mens, al was hij dan nog zo geleerd. De Amsterdammer Joost van den Vondel vermoedde overigens andere motieven bij die heren predikanten. Zoals afgunst. In 1622 dichtte hij:

OP HET METALEN PRONKBEELD

*onlangs te Rotterdam opgericht
tot ere van den groten Erasmus.*

*... Hij heldert met de tijd.
Zijn krans groent onvervelkt, en bloeit in afgunst veilig.
Die onlangs was van steen nu glinstert van metaal.
En zo de Nijd zich steurt aan deze pracht en praal
Zo giet men licht van goud den Rotterdamsen Heilig.*

Hoe dan ook – als het gaat om dit beeld van Erasmus is er van begin af aan gedoe geweest. En dat heeft wel iets moois. Als het goed is zal het beeld waar wij vanmorgen de eerste fase van meemaken ook iets van gedoe geven, in ieder geval onze ver-beelding wekken, EN ons nieuw, of opnieuw leren zien.

Hendrick de Keizer heeft zijn tijdgenoten en alle generaties na hem Erasmus eens en voorgoed als geleerde laten zien, als vorst der humanisten, de geletterde, zonder ophouden lezend in zijn

opgeslagen boek – misschien een oude kerkvader, of het Nieuwe Testament, waarvan hij de tekst voor het eerst in de geschiedenis gedrukt uitgaf; zijn editie zou voor meer dan driehonderd jaar bepalend blijven voor alle vertalingen ervan.

Erasmus, de lezer, zou zich in dit beeld herkend hebben. Maar nu, deze morgen, gebeurt er iets, met dit beeld en wat het oproept. Er komt een tweede beeld. Niet van een man, maar van een vrouw. Ook dat tweede beeld gaat over lezen, nog intenser dan bij het beeld van Erasmus, met als vraag: hoe lees je de werkelijkheid? Staat er wat er staat of staat er waterstaat? Wat betekenen de tekens, en wat verbeelden de beelden?

Wij zien de lezer Erasmus, die als geen ander in zijn tijd wist hoe vervuild de betekenis van tekens kan zijn geraakt.

Daarom zijn programma: terug naar de bronnen; laat die weer stromen, met hun oorspronkelijke klaarheid en zeggingskracht. Zo'n herstart van het lezen zal genezend zijn voor kerk en wereld, het zal iedereen helpen zélf een herstart te maken, en zo meer en meer mens te worden, human, humanist.

Prachtig. Wel wat naïef misschien – maar als ideaal toch eigenlijk onopgeefbaar. Menswording.

En nu zien wij, de komende maanden, hoe naast het beeld van Erasmus een tweede beeld groeit, en zo eveneens de menswording verbeeldt. Maar dát beeld vraagt ons niet om, met Erasmus, terug te keren naar de geschreven bronnen van onze cultuur. Het beeld van Van Vlijmen stelt een andere vraag – en die is nog ingrijpender misschien – de vraag of onze lectuur, de bron van onze verbeelding, dus van wat wij ons letterlijk ver-beelden, en op grond waarvan wij oordelen en keuzes maken, nog wel adequaat is in de wereld waarin wij terecht zijn gekomen. De komende maanden groeit, print voor print, Marjolein Kriek in beeld. Het klinkt misschien wat modieus maar ik kan niet anders zeggen dan dat dat beeld, juist ook vanwege die plek naast Erasmus, uiterst confronterend is en hoe langer hoe confronterender zal worden. Ik hoop dat het tot veel gedoe zal leiden.